

למי, בעצם,

דומה משה דיין;

לדונס-השוודר -

או למצביא המספח?

בפרק על הצלבנים, שהועתק מתוך סיפרו החדש (העולם הזה 1622), הביע אורי אבנרי את דעתו על ההקבלה בין הצלבנים לבין התנועה הציונית ומדינת ישראל.

מכיון שגם אני נעקצתי מזה שנים ע"י היתוש הצלבני, ארשה לעצמי לשחק קצת את אותו מישחק, ולחלוק על דעתו של אורי אבנרי. אסתפק בנושא אחד: מי היה משה דיין של הצלבנים?

לדעת אבנרי, היה זה אותו אביר-שוודר ריינו שאטיון, אדון עבר-הירדן, שבסיסו הגדול האחרון היה - מצודת-כרך בהרי-אדום.

את הבנת הצלבנית המזכירה ביותר את משה דיין היא זו של באלדווין הראשון, מלך ירושלים. אבנרי מקדיש לו רק כמה מילים, ומשווה אותו דהקא לדוד בן-גוריון. אלא שהתכונה היסודית

דיין, שר-הביטחון

דית של באלדווין היא התכונה שהיעדרה בולט ביותר אצל דוד בן-גוריון: הבנת הערבים. וכשם שמקורביו של משה דיין נוהגים לקרוא לו: "הערבי", כך אפשר בלי ספק לקרוא לבאלדווין הראשון המלך "הערבי" של הצלבנים. בייחוד אם נכלול בהגדרה זו לא רק את הבנת התרבות והמינהגים של הערבים - אלא ממש ספיגת המנטאליות שלהם.

הנה דוגמה: ביום אביב אחד - זה היה ב-1101 - שמע באלדווין על שבט ערבי גדול החוצץ אל עבר-הירדן. בראש היחידת פלשים עבר את הנהר והתגנף בחושך על מחנה-השבט. רוב הערבים נהרגו, ומספר רב של נשים נלקח לעבדות, ויחד איתן אוצר גדול. אחת מהן הייתה אשתו של שייך מראשי השבט.

כאשר נודע לבאלדווין שהיא עומדת ללדת, ציווה לשחררה יחד עם המשרת שלה, שני גמלים ומלאי של אוכל ומים. היא ילדה בצד הדרך, שם מצא אותה בעלה.

חלפה שנה. באלדווין יצא בראש יחידה קטנה של אבירים נגד צבא מצרים. שחדר מאשקלון לסביבות-רמלה. המלך ואנשיו הופתעו ממימרו הכוח המצרי, ורק בקושי הצליחו לחמוק אל תוך המצודה הקטנה של רמלה. באמצע הלילה הופיע ליד השער שייך ערבי, שביקש לראות את המלך. הוא וזיה את עצמו כבעלה של אותה אשה הרה, ויעץ למלך להימלט מייד ליפו - כי הצבא המצרי החליט לתקוף את המיבצר הצלבני עם שחר. ואומנם ברח באלדווין - והיה אחד הניצולים הבודדים ממחנה הצלבנים ברמלה.

★ ★ ★

באלדווין גם עורר נשואי-הערובת בין הפראנקים לבין בני עדות-המזרח הנוצריות - והוא עצמו לקח לאשתו הראשונה נסיכה ארמנית מקומית. בניגוד ליחס הרגיל של האדונים הפראנקים, היה גם יחסו אל המוסלמים והיהודים בממלכתו ליברלי והוגן. הוא הירשה להם להתפלל במיסגדים ובכתיבתם, ובבתי-המשפט של המדינה הם נשבעו על הקוראן ועל התורה.

ומה עם התנהגות האישית? כותב ההיסטוריון טיבין רנסימן: באלדווין חיבב הרפתקות-אביס, אבל הוא היה דיסקרטי, ונוכח חותה של המלכה בחצר-המלכות מנעה ממנו להרבות בהשבעות שעמו זה. גם המלכה הייתה ידועה כאשה עליונה, ואפילו נאמר

עליה שהיא העניקה את חסדה לשוודים מוסלמים במסעה מאנטוין דרומה, אל כסי-המלוכה שלה. לא היו להם ילדים שיקשרו אותם יחד. כעבור שנים אחדות, כאשר שוב לא נותר כל יתרון מדיני לנשואיהם, שילח אותה באלדווין מחצרו, בסענה שבגדה ב, ואילץ אותה להיכנס למינור סנטיאן בירושלים. להרגעת-מצפונה העניק מתנות יקרות למינור, אבל למלכה לא הייתה שום נטייה לנור. במהרה ביקשה - וקיבלה - את הרשות להתגרר בקושטא, ליד הוריה. שם הסירה את בגדי-ניירותה, והתיישבה לטעום את כל התענוגות של העיר הגדולה. בינתיים שמח באלדווין למצוא את עצמו חופשי לנהל חיירותוק.

★ ★ ★

באלדווין לא היה רק "ערבי", אלא גם מצביא נמרץ ומוצלח. בתחילה הרחיב את שטח הממלכה על-ידי חיסול כסיס מוסלמים לאורך החוף - בקיסריה, חיפה, הרצליה - ולאורך הגבול המזרחי. המיבצע האחרון שלו מזכיר את מיבצע-סואץ של משה דיין. כדי לשים קץ לחריצות המצריות מדצועת-אשקלון, החליט באלדווין, בשנתו האחרונה - 1118 להלוס במצרים עצמה. בראש צבא קטן אך נייד - 216 פרשים ו-400 רגלים - יצא מחברון אל לב סני. הוא חצה את המיזבר - דרך אבר-עגילה, גיבלי-ליבני, ביר-גפנה - עד לחוף הים-התיכון, בערך במקום שבו עומדת היום פורט-סעיד. משם המשיך מערבה, עד לגדות הנילוס. אבל לפני שיכול היה לצעוד הלאה - לקה במחלה מיסתורית. הוא נסוג, חזרה אנוש, לארץ-ישראל.

אנשיו הובילו אותו דרך הסבחה של ברדאויל - השם ברדא

בולדווין, מלך ירושלים

חיל הוא סירוס של השם באלדווין - עד לאל-עריש. שם נפח את נשמתו. הגופה הובלה לירושלים, קבורה עד היום בכנסיית הקבר הקדוש, לצד זו של אחיו גודפריד, מלכה הראשון של ירושלים.

★ ★ ★

אבנרי במקום לבחור בבאלדווין הראשון, בחר אורי אבנרי דהקא בריינו דה-שאטיון, כדמות המזכירה ביותר את משה דיין - וגם עליה לא הרחיב את הדיבור. הוא רק ציין, שלאחא-אל-דין שנא אותו עד כדי-כך, שאחרי הקרב האחרון בקרני חטיין, שעה שהת-ייחס באדיבות ליתר גדולי הממלכה הצלבנית המובסת, ערף כמו חובו את ראשו של ריינו. כדאי להתעכב קצת על השאלה: מדוע שנא שלאחא-אל-דין את ריינו בלהט כזה?

ראשית התשובה נמצאת בהתנסלות של אדון עבר-הירדן על שירת סוחרים ונוסעים ערביים. בדרך בין דמשק לעיר מדינה הקדושה. באותה תקופה שררה שביתת-נשק בין ממלכת-ירושלים לבין שלאחא-אל-דין, והתקפה זו עוררה את חמתו. גם התערבותו של מלך ירושלים לא הועילה, וריינו סירב להתוודע את הביזה.

לכן תקף שלאחא-אל-דין את כרך פעם אחר פעם, אם כי לא הצליח להכניעה. אבל המעשה שהבעיר את חמתו הרצחנית של שלאחא-אל-דין נעשה מאוחר יותר, בסתיו 1182, חמש שנים לפני קרב קרני חטיין. ריינו כרת עצים ביערות מואב, ירד לים המלח, בנה שם ספינות שנוסו על מימיו.

את הספינות המפורקות העמיס על-גבי גמלים, והשיריה ירדה לאורך הערבה עד לכפר הערבי איליה, היא כיום אילת. ריינו כבש את המקום, השיק את ספינותיו, וניסה לכבוש גם את אי-האלמרי גם, או גיזירת פרעון, שעליה בנו קודמו הצלבנים את המיבצר העומד שם עד היום. משלא הצליח בכך, השאיר מול האי שתי ספינות ושלה את יתר הצי דרומה - למסע-שווד שלא נשכח על-ידי העולם המוסלמי עד היום הזה.

הכוח הימי תקף את היישובים הקטנים שלאורך החוף, ואת הנמל המצרי הגדול אידיב, מול מכה. הפראנקים בזזו ושדדו את המיט-ענים העשירים שהיו בדרכם מעדן ומהודו. משם חצו את הים לחוף הערבי, העלו באש את הספינות בנמלי אל-האחרה ויאמבר, המשרתים את העיר מדינה. הם המשיכו עד אל-ראגיב, נמלה של העיר מכה. בדרך טבעו ספינות-צליינים, שהיתה בדרכה לגידה.

כאשר נודע הובר במצרים, יצא כוח יבשתי יומי, שחיסל את צי השוודים וכבש בחזרה את איליה. אבל ריינו הספיק להתחמק חזרה לכרך. שלאחא-אל-דין נשבע אז בפומבי, כי לא יסלח לריינו על פגיעה זו במקומות הקדושים של האיסלאם.

מסעות-השווד הללו נבדלו מיתר הפעולות המלחמתיות או מעשי-השווד של הפראנקים בפרט חשוב אחר: הפגיעה בדת המוסלמית ובמקומות הקדושים שלה.

עד כה לא הפגין משה דיין יחס כזה אל הדת המוסלמית, או אל מקומות-הקדוש שלה. אולי להיפך.

★ ★ ★

ומי מבין מנהיגי ישראל דומה לאותו ריינו? עד כה, לשימחתי, קשה להצביע על אדם כזה. ייתכן שהוא כבר קיים, ומתחנך על ברכי הלוחמה הועירה האכזרית המתנהלת בגבולות, אבל אני מקווה שדוקא בנקודה זו לא תחזור ההיסטוריה על עצמה.

שלום כהן, העולם הזה, תל-אביב

הקואליציה הקטנה

הצעתכם, להקים במיקרה של אחדו-חסימה גוש-בחירות סכני, שחבריו שוב יתפרקי למחרת היבחרם, אבל שיכניס לכנסת את חברי כל הרשימות הקטנות, הוא גאוני במש.

שמש

השאלה היא רק: האם לא יתחילו ל-ריב כל הפארטני-רים בפועל, עוד לפני הרכבת הרשימה האם קול, ל-משל, יסכים שמיי-קונים יעמוד לפניו ברשימה?

ואולי מוטב היה, במיקרה כזה, להג-ירל את המקומות הראשונים של הרשימה בין המועמדים של המפלגות השונות? בין כה - אם קיים הסכם סכני, אפשר אחר-כך להתפטר, ולהכניס לכנסת את החברים לפי המפתח שהיכנס עליו מראש.

משה שמש, ראשון-לציון

השרטון דיין

כל הכבוד לתוכנית המפורטת שלכם, כיצד לאפשר לכשה דיין לתפוס את הי-שלטון ללא שפיקוח-דמים (העולם הזה 1622). רק דבר אחד אני לא מבין: מה קרה בסוף?

משה ראביב

כיוון שזה עוד לא קרה - גם העולם הזה אינו יודע.

דיין מתפטר

אם דיין באמת הפליט, נימאסתם עליו? ר-אמר שהוא הולך - זה עוד לא רוצה להגיד שהתפטר (העולם הזה 1623).

עליכם לדעת, כי במדינה הונאת עוד לא התפטר איש אלא אם כן היה בטוח שזה יחזיר אותו לשלטון, בית-רכוח.

מובן מאליו שיתכן שמדינאי עושה חישוב כזה - וטועה. זה מה שקרה לבן-גוריון, כשהתפטר והלך לשדה-בוקר, בפעם האחרונה. בתקווה שיקראו לו בחזרה.

איך שלא יהיה - לדיין יש סיכויים טובים יותר, במיקרה של התפטרות, ל-היקרא בחזרה.

אביבה פרייברג

תל-אביב

סנה ומכא"י

איוה זמנים! איוה תקופה! משה צריך להסביר שהוא לא ילך למפא"י (העולם הזה 1623) - ועוד לא מאמינים לו, אחרי הכל!

שאול אביגד

ירושלים

מישהק בערביים

דורשים מאיתנו, הערבים הישראליים, שנהיה נאמנים למדינת-ישראל אפילו ב-זמנים הקשים האלה ובצורך.

אבל מצד אחר

אזכר לנו: מע"י אוכרים לנו: מע"י ומפ"ם עושות קנר-ניות בשביל השער-בים שבכניסות של מפ"ם ושל מפא"י לא ייכנסו לכנסת.

או אני שואל את

העיתון הנכבד ש-לכם: לא נותנים לנו זכויות כמו ל-יהודים. מילא: בכ-לל המלחמה, לא נאמינים לנו - גם זה אני מבין.

אבל עכשיו גם רוצים לקחת לנו את הנציגים האחרונים שלנו?

היפה מנצרה

חיפה

הביקורת והקול ישראלי

מאשימים את אנשי קול-ישראל שאינם שמים לב לביקורת. אך עובדה: מאזינים רבים צעקו שראומה אלרד היא קריינית מפחידה ונהנה, סוף-סוף, היא הורחקה מה-מיקרופון, דבר שהעלה את מוראלי-המאזי-נים.

מצד שני, אין שום סימן שמתכוונים להזיז את קרייני פדקיי-היום בתנין. המעו-רים רושם כאילו הם יושבים בכורסה ב-סאלון, ומתחרים ביניהם מי יוכר בקול גרונן יותר.

היחיד שהוא בסדר הוא שלמה ברטנובו,